

Joanna Cieszyńska-Promińska

nauczyciel w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym
dla Dzieci Niestyszających im. Józefa Sikorskiego w Poznaniu

Temat zajęć:

Nigdy wojny

– pomnik Józefa Gosławskiego
w Żabikowie

Etap edukacyjny:

szkoła podstawowa, klasa VIII, historia

Czas trwania zajęć:

45 minut

Spis treści

Odniesienie do podstawy programowej	3
Cele edukacyjne	3
Metody dydaktyczne	4
Środki dydaktyczne	4
Przebieg zajęć	5
I. Wprowadzenie	5
II. Rozwinięcie	6
III. Podsumowanie	7
Pozytywne aspekty wojny/ negatywne aspekty wojny	10

Odniesienie do podstawy programowej:

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna.

5. Dostrzeganie zmiany w życiu politycznym i społecznym oraz ciągłości w rozwoju kulturowym.

II. Analiza i interpretacja historyczna.

5. Dostrzeganie potrzeby poznawania przeszłości dla rozumienia procesów zachodzących we współczesności.

III. Tworzenie narracji historycznej.

3. Przedstawianie argumentów uzasadniających własne stanowisko w odniesieniu do procesów i postaci historycznych.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

XXXIII. II wojna światowa i jej etapy.

Uczeń:

2. charakteryzuje politykę Niemiec na terenach okupowanej Europy; przedstawia Zagładę Żydów oraz Romów i eksterminację innych narodów; zna przykłady bohaterstwa Polaków ratujących Żydów z Holokaustu.

Cele edukacyjne:

---

ogólne:

- poznanie Józefa Gosławskiego jako artysty rzeźbiarza – twórcy pomnika *Nigdy wojny* znajdującego się na terenie byłego niemieckiego nazistowskiego obozu karno-śledczego w Żabikowie;
- kształcenie umiejętności:
  - pracy z dziełem artystycznym jako źródłem;
  - wyciągania wniosków;
  - formułowania opinii.

szczełowe:

uczeń:

- wie, kim był Józef Gosławski;
- wie, co symbolizuje pomnik *Nigdy wojny* Józefa Gosławskiego;
- wie, w jakich okolicznościach powstał ten pomnik;
- potrafi pracować z artystycznymi źródłami historycznymi;
- potrafi wyrazić własną opinię;
- potrafi współpracować w grupie i prezentować efekty wspólnej pracy.

Metody dydaktyczne:

- wykład;
- pogadanka;
- praca ze źródłem;
- pokaz;
- burza mózgów.

Środki dydaktyczne:

Dokumenty:

- Tabela „Czy wojna jest dobra czy zła?” [materiał pomocniczy nr 1];

Fotografie:

- Pomnik *Nigdy wojny* autorstwa Józefa Gosławskiego. Ze zbiorów prywatnych rodziny Józefa Gosławskiego [fotografie nr 1–2];
- modele pomnika *Nigdy wojny* Józefa Gosławskiego. Ze zbiorów prywatnych rodziny Józefa Gosławskiego [fotografie nr 3–4];
- ewentualnie: zdjęcia przedstawiające dramat ludności cywilnej podczas konfliktów zbrojnych XXI w. (wojna w Ukrainie, konflikt zbrojny izraelsko-palestyński i inne).

Inne:

Kartki białe ksero A4 dla wszystkich uczniów, ewentualnie kredki.
Tablica magnetyczna i magnesy do wyeksponowania prac, tablica multimedialna.

Przebieg zajęć:

I. Wprowadzenie

1. Czynności organizacyjne (sprawdzenie frekwencji klasy, podanie tematu lekcji).
2. Nauczyciel podaje cele lekcji.
3. Nauczyciel poleca uczniom:
  - Narysujcie wojnę. Macie na to zadanie 10 minut. Proszę, aby był to rysunek na kartce A4, poza zeszytem. Uczniowie rysują na zadany temat, na podanych kartkach A4, wykorzystując swoje przybory plastyczne. Nauczyciel/ka zbiera gotowe prace i eksponuje je zbiorczo (np. przypinając magnesami do tablicy magnetycznej).
4. Omówienie prac. Co przedstawiają? Jakie osoby są na nich narysowane?
5. Nauczyciel zadaje uczniom pytania, inicjując pogadankę:
  - Jak sądzicie, czy w kraju, w którym toczy się wojna, wszyscy mieszkańcy walczą na froncie?
  - Kto nie walczy?
  - Co robią w czasie wojny inni mieszkańcy tego kraju? Co ich spotyka? Czego doświadczają?
  - Czy w czasie wojny dzieci mogą chodzić do szkoły, a ich rodzice normalnie pracować? Dlaczego?

Komentarz:

Pytania mają za zadanie wykazać dramat ludności cywilnej w czasie konfliktów zbrojnych. W miarę potrzeby nauczyciel uzupełnia odpowiedzi uczniów. Zadaje coraz bardziej szczegółowe pytania w zależności od stopnia świadomości swoich uczniów. Przykładowe odpowiedzi uczniów: uciekają do innego kraju, giną podczas bombardowań, ukrywają się w piwnicach, w schronach; nie mają co jeść, głodują itd.

II. Rozwinięcie

1. Nauczyciel prezentuje zdjęcia przedstawiające pomnik *Nigdy wojny* [fotografia 1 i 2] i podaje uczniom informacje:
  - To pomnik o tematyce wojennej autorstwa Józefa Gosławskiego. Znajduje się na terenie byłego niemieckiego obozu karno-śledczego w Żabikowie, niedaleko Poznania.Następnie zadaje pytania:
  - Co przedstawia ten pomnik?
  - Jakie osoby są na nim przedstawione? (Uczniowie wymieniają, kogo przedstawia pomnik).
2. Nauczyciel prezentuje zdjęcia przedstawiające wstępne projekty pomnika i wyjaśnia uczniom, kiedy przedstawiał on więcej osób [fotografia 3 i 4].

Komentarz:

Początkowo rzeźbiarz rozważał umieszczenie na pomniku więcej osób. Te zdjęcia prezentują wstępne projekty pomnika. Zobaczcie, jak zmieniła się wizja artysty. Zwróćcie uwagę, że to są właśnie te osoby, których zabrakło lub często brakuje na rysunkach przedstawiających wojnę.

3. Nauczyciel dzieli klasę na czteroosobowe zespoły i przekazuje im zadanie do opracowania [materiał pomocniczy nr 1, tabela „Czy wojna jest dobra czy zła?”]
  - Na podstawie naszych dotychczasowych ustaleń oraz dalszych przemyśleń, uzupełnijcie w grupach tabelę:
Pozytywne aspekty wojny/negatywne aspekty wojny

Komentarz:

W zadaniu chodzi o wykazanie tego, że konflikty wojenne są dramatem dla całej ludności. W miarę potrzeby nauczyciel/ka wspiera grupy w wykonywaniu zadania. Przykładowymi pozytywnymi aspektami mogą być: rozwój technologiczny i medycyny; jednoczenie się narodów wewnątrz; przemiany społeczne (takie jak emancypacja czy ruchy na rzecz równości); rozwój infrastruktury; zmiana polityki i systemu rządzenia (np. obalenie reżimu); solidarność międzynarodowa. Jednak ważne jest, aby ostatecznie pomóc uczniom i uczennicom wykazać, że negatywnych aspektów jest znacznie więcej, że wojny niosą ze sobą ogromne cierpienie, straty i zniszczenie.

Na opracowanie zadania przez uczniów należy przeznaczyć 10–15 minut.

4. Prezentacja prac uczniów. Wybrani przez grupy liderzy/rki prezentują efekty pracy, a nauczyciel na bieżąco je komentuje i uzupełnia ich wypowiedzi.
5. Nauczyciel ponownie eksponuje zdjęcie przedstawiające pomnik znajdujący się na terenie poobozowym w Żabikowie. Zadaje pytania, inicjując pogadankę:
  - Jak sądzicie, dlaczego Józef Gosławski nadał swojemu dziełu tytuł *Nigdy wojny*?

Przykładowe odpowiedzi to: bo uważał, że wojny to zło; dlatego, że chciał przestrzec Polaków przed wojną; dlatego, że

chciał, żeby ludzie pamiętali, ile zła powodują wojny. Nauczyciel na bieżąco komentuje i uzupełnia wypowiedzi dzieci.

Nauczyciel zadaje uczniom pytania:

- Dlaczego jest ważne, żeby powstawały takie pomniki?

Komentarz:

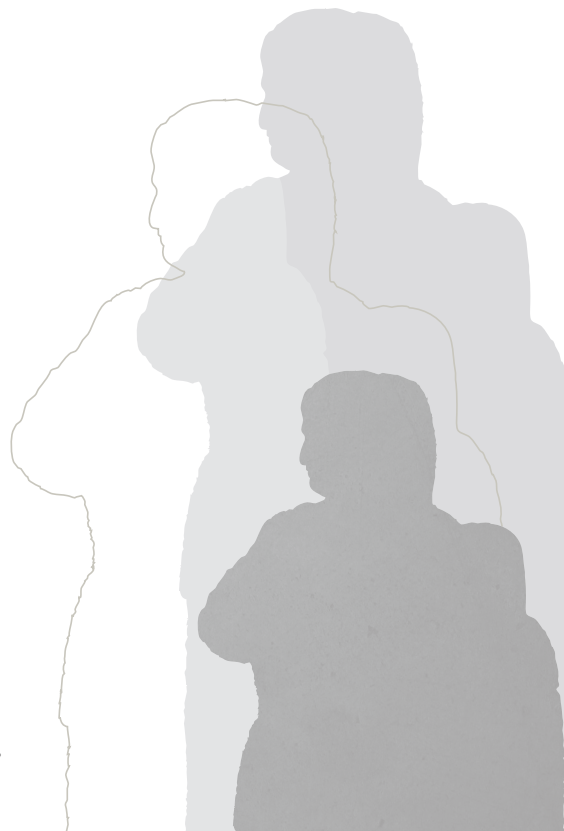
Jeżeli klasa miała już wcześniej lekcje obejmujące tematykę obozu w Żabikowie, nauczyciel może zadać pytanie:

- Dlaczego pomnik *Nigdy wojny* znajduje się w miejscu pamięci w Żabikowie?

III. Podsumowanie

Podsumowując lekcję, nauczyciel prosi uczniów i uczennice o zapisanie w zeszycie wyrażnie sentencji „NIGDY WOJNY”.

Pyta młodzież, czy mogą coś zrobić sami, aby zadbać o pokój na świecie? Uczniowie i uczennice podają swoje propozycje (np. napisać piosenkę, nagrać filmik do mediów społecznościowych, napisać artykuł do szkolnej gazety). Nauczyciel/ka zapisuje propozycje na tablicy.

Fotografia nr 1

Model ostatniej wersji pomnika *Nigdy wojny* znajdujący się na terenie byłego niemieckiego nazistowskiego obozu karno-śledczego w Żabikowie, 1956 r. Fot. ze zbiorów prywatnych rodziny Józefa Gośławskiego.

Fotografia nr 2

Model ostatniej wersji pomnika *Nigdy wojny* znajdujący się na terenie byłego niemieckiego nazistowskiego obozu karno-śledczego w Żabikowie – widok z innej strony, 1956 r. Fot. ze zbiorów prywatnych rodziny Józefa Gośławskiego.

Fotografia nr 3

Płaskorzeźba stworzona przez Józefa Gosławskiego do pierwszego modelu pomnika *Nigdy wojny*. 1955 r. Fot. ze zbiorów prywatnych rodziny Józefa Gosławskiego.

Fotografia nr 4

Pierwszy model pomnika *Nigdy wojny* autorstwa Józefa Gosławskiego. 1955 r. Fot. ze zbiorów prywatnych rodziny Józefa Gosławskiego.

Pozytywne aspekty wojny/negatywne aspekty wojny

POZYTYWNE ASPEKTY WOJNY +	NEGATYWNE ASPEKTY WOJNY -
	